

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

53. Definitio Similitudinis, & diuisio in Simplicem & Compositam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

& spirantis hominis effigiem, delicatissimum nauit alicuius pictoris monumentum, ipsius artis, atque industria suauibus illecebris capti, longè magis amplectamur. Imò turpes, & monstrosos vultus, quos re ipsa odimus, in picturis diligimus, tanta est vis similitudinis. Nec immeritò Deus O. M. vt nos ad sui amorem pelliceret, suæ diuinitatis vestigia in rebus creatis longè, lateque dispersit, sed maxime in homine, cui se illustriori quadam maiestatis nota penitus affudit. Atque vt illum, Phidiam ferunt in Minerva, quæ præ cæteris simulachris eximia præstantissimæ manus gloria, omnibique artis lenocinijs expoliuerat, suam imaginem impressisse. Sic Deus præpotens ille rerum moderator homini radium suæ maiestatis, præclarissimam imaginem inulsi, nec eâ tantum re contentus, mundû illum elementarem, quem cernimus, ad superioris cuiusdam, atque intellectualis formam similitudinemue composuit. Deinde cum rudes, & impolitos homines ad se traduxit, sanctissimisq; legibus vincire cœpit, prius quidem figuras veluti quasdam veritatis umbras præmiserit, quas cœlesti postea luce collustraret. Quid in corpore ipso, num indicia sūt mentis, num animæ simulachrum est ratio, & rationis oratio? Num maioris mundi in minori ducta sunt lineamenta? Num Ecclesie status ad cælestem hierarchiam collineat? nū facultates, num artes, num omnia, si bene spectentur, spirant quandam rationem similitudinis? Ex quibus profectò conformationis quadam necessitate similitudines videmus in orationem influxisse, quatum non modò suauis est iucunditas, sed ratio ipsa efficacissima est. Videre enim licet permultos, qui proposita rerum nuda varietate nullo modo mouentur, aucupio quodam elaboratæ similitudinis delectati, rapi, incendi. Hoc vt cætera disertissimè dixit D. Augustinus epistola centesima decima nona, vbi quantum in parabolis, & similitudinibus momenti sit positum, his verbis ostendit.

Simile à Minerva Phidia.

Omnia spirant similitudinem.

D. Aug. ep. 119. Præclarus D. Aug. loquitur in commendatione similitudinis.

noletia excitā dæ. Quod in promptu est, negligimus, vt in foribus hydriam iuxta Græcorum prouerbium, ad recondita, semotaq; sumus audiores, & vt magis illa iuuant, quæ plura emuntur. ita cariora nobis sunt, quæ cū labore sumus assequunt, & quam quæ vltiò obrigerunt. Præterea, quem admodum multa per vitrum succina, polluent iucundius, ita magis delectat veritas per allegoriam raduēs. Demû sicut habet plus caloris radius speculo, aut ænea pelui exceptus, ita vehementius afficiunt animos nostros, quæ per allegoriam traduntur. Hæc D. Augustinus, in quibus non modò delectationem, sed & vim tribuit similitudini permagnam. Nolim tamen diffiteri apud Dialecticos, telum plerunque imbecillius esse similitudinis argumentū, quod exagitari, vellicariq; facilius potest, sed apud oratores, vbi res aliquando non tā probandæ sunt, quàm illustrandæ, persuationem obtinet eum quadam illecebra delectationis.

Definitio similitudinis, & diuisio in simplicem, & compositam. CAPVT LIII.

Similitudo est cognitionis quædam inter res similes affectio. Affectio rerum dicitur, ne in ipsa tantū oratione sita existimetur, similitudo; oportet enim ante industriam comparantis, mutam esse in ipsis, quæ comparantur rebus speciem similitudinis. Hæc autem affectio, vel maior est, vel minor, vel in vno, vel in pluribus adiunctis intercedit, quod minime necesse sit, quæ comparantur consenti re prorsus in omnibus, alioqui paria magis essent, aut æqualia, quàm verè similia. Quod multi haud satis intelligentes, in deteriorem ea, quæ per similitudinem dicuntur partē rapiunt, atque vbi simplex est ratio similitudinis, ibi requirunt æqualitatem, in quo varios, & multiplices trahi errores necesse est. Comparari potest homo cum aqua, cum igne, cum formica, cum elephanto, cum rebus non modo diuersissimis, sed etiam plenè aliquando contrariis. Nec tamen vitium erit in comparatione. Si modo vnum, aut alterum caput similitudinis complectatur. Si diceretur ignis aqua, leo, & phas, formica, contrariò in eodem ignis, aqua, elephantis, formicæ, partes essent assignanda, sed cum igni, aquæ, elephanto, formicæ similis dicatur, vnum duntaxat cognitionis argumentum proponatur, sufficit, ad

Vide Cæc. ad Her. l. 4. scilicet. de inu. scilicet. 42.

Similitudo non est æqualitas.

ipsam rationem similitudinis. quæ est adiunctarum saltem rerum comparatio. Adiunctorum autem tot possunt esse collationes, quot sunt prima rerum genera, siue categoriæ. Nam licet sæpius in qualitate, quæ largissime funditur similitudines consistant, ceteras tamen categorias, ut quantitatem, & situm, ut agere, ut pati, & similia, complectuntur.

Diviso si similitudinis

Similitudinis autem variæ divisiones, & genera notantur à Rhetoribus. Et primùm quidem similitudo simplex est, quæ duarum est rerum in vna duntaxat affectione consensus, ut avari, & hydropis in cupiditate. Alia multiplex, quæ modò res multæ eum multis in eadem parabola comparantur, modò vna cum multis, modò duæ quidem conferuntur, sed in affectionibus multiplices.

Theodor. i morat. de fido.

Videas in hoc Theodoretæ exemplo quatuor, imò octo comparari. *ἄπειρ ἄρα ἔστι ἰσθμῶδες ἐν σῶματι, τὸ ἄρα πῖσις ἐν ἰανθῶσι. Μᾶλλον ἢ ἄπειρ ἰσθμῶδες δέεται φῶτος ἐπιδελκνόντων. τὰ ἀγαθὰ ὑποκαταύχουσιν δέεται πῖσις ἐπιεικνύσσης τὰ ἄγαθὰ.*

Quod enim est oculus in corpore, hoc fides in mente. Imò, ut oculus eget lumine, cuius beneficio cernat ea, quæ in vidèdi sensum cadunt, sic mens luce, quæ ostendat diuina. Comparantur oculus, fides: corpus, mens: diuina, visibilia: iterum lux, & fides, quanquam alia in qualitate, ut lux, & fides alia in habitudine duntaxat, ut mens, & corpus conferuntur. Alias vna duntaxat eum multis, & in multis confertur, quod gratia similitudinis existit suavior.

Seneca ep. 76.

Elephas, & ep. lenta comparationis species.

Qualis est ista Senecæ. In homine optimum quid est? Ratio: hæc antecedit animalia, Deos sequitur. Ratio ergo perfecta, proprium hominis bonum est: cetera illi cum animalibus, satiq; communia sunt. Valer? & leones. Formosus est? & pavones. Velox est? & equi. Nò dico in his omnibus vincitur. Non quæro, quid in se maximum habeat, sed quid suum Corpus habet, & arbores, habet imperium, & motum voluntarium, & bestia, & vermes. Habet vocem, sed quanto clariorem canes, acutiorem aquila, grauiorem tauri, dulciorem, mobilioremque lusciniæ.

Huius similitudinis magnus decor est, & iucunditas, quia summa celeritate animam transfert in varia, quo motu creatur delectatio. Vide tam paucis verbis hominem comparatum cum leone, cum pavone, cum equo, cum arboribus, cum vermibus, cum canibus, cum tauris, cum

aquilis, cum luscinijs, & singula singulis attributa præclare assignata. Res autem duas in multis affectionibus comparare, satis illud quid commuæ est, & quò plura reperiuntur similia, eò maius est decus similitudinis. Tales sunt ornatisimæ similitudines, quæ per se, & seipsum fiunt, qualis est ista apud Arnobium, ubi taurus agens suam causam apud Iouem, contra hominum crudelitatem, a quibus indignè maectatur.

Arnob. aduersus gentes.

An quod animal vile sum (inquit) nec rationis nec consilij particeps, quemadmodum pronuntiant isti, qui se homines nominant, & feritate transiunt belluas. Nonne primordijs ipsdem eadem, & me genuit, informauitq; natura? No ane spiritus vnus est, qui & illos & me regit, num consimili ratione respiro, & video, & ceteris afficio sensibus? Habent iecora, pulmones, corda, intestina, ventriculos, & mihi membrorum, non idem numerus est attributus: Amant suos fetus, & gignendis conueniunt liberis. Non & mihi prolis subroganda est cura, & dulcedo cum fuerit procreata? Sed rationales illi sunt, & articulatas exprimit voces, & vnde illis notum est, an & ego quod facio, meis rationibus faciam: Et vox ista, quæ promo, mei generis verba sunt, & solis intelligantur à nobis: Tale est Ciceronis in oratione pro Murena. Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas. Ille ut quò intèdit, maturè cum exercitu perueniat. Te gallorum, illum buccinarum cantus exsuscitat. Tu actionem instituis, ille aciem instruit. Tu caues ne tui consultores, ille ne vrbes, aut castra capiantur, & cæt. Nihil interest autem, vitum hæc articulatum, an permixtum dicantur, ut in illo Senecæ, ut furentium certa indicia sunt, audax, & minax vultus, tristis si os, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra, & vehementius acta suspiria: Ita irascentium eadem signa sunt: Flagrant, & micant oculi, multus ore toto rabor, exæstuanter ab imis præcordiis sanguine, labia quatuntur, dentes comprimuntur, horrent, ac subriguntur capilli, spiritus coactus, ac stridens, articularum seipfos torquentium sonus, gemitus, mugitusque, & parum explanatis vocibus sermo præruptus, & cæt. Vides hic furiosi, & irati, non per articulos diuisam, ut in Ciceronis exemplo, sed confusam in adiunctis collationem.

